

УДК 069(477)-511.141

AZ IPARI TURISZTIKA SZEREPE A TERÜLET FEJLESZTÉSÉBEN

Luzhanska T., Movchan K., Medvid L.

РОЛЬ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Лужанська Т.Ю., Мовчан К.М., Медвідь Л.І.

THE ROLE OF INDUSTRIAL TOURISM IN TERRITORIAL DEVELOPMENT

Luzhanska Tetyana, Movchan Katerina, Medvid Larissa

A kutatási téma relevanciája annak köszönhető, hogy manapság a hagyományos turisztikai típusok mellett léteznek alternatív típusok is, amelyek között jelentős szerepet játszik az ipari turizmus, amelynek lényege, hogy a kognitív, szakmai és üzleti érdekek kielégítése érdekében rendszeresen szerveznek turisztikai túrákat az ipari vállalkozásokhoz. A modern, nagy számú antropogén objektummal rendelkező ipari város számára az ipari tájövezeteket az ember és a természet többvektoros kölcsönhatása jellemzi, ami jelentősen kibővíti a lét etikai kritériumainak megválasztását. A tanulmány célja egy holisztikus megközelítés kialakítása az ipari turizmus fejlődésének értékelésére.

Kulcsszavak: ipari turizmus, ipari turisztikai objektumok, különböző működő vállalkozások, bányák, bányák, kőbányák, ökológiai normák, antropogén terhelés, ökológiailag biztonságos turizmus, ipari termelési technológiák, ipari célpontok, bányászati és ipari tájak, ember alkotta tájak, technológiai tárgyak, ipari tájak.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сьогодні поряд з традиційними видами туризму з'явилися альтернативні види, серед яких помітну роль відіграє індустріальний туризм, суть якого полягає в організації регулярних туристичних турів на промислові підприємства з метою задоволення пізнавальних, професійних, ділових інтересів туристів. Для сучасного індустріального міста, з великою кількістю антропогенних об'єктів, промислових ландшафтних зон характерною є багатовекторність взаємодії людини й природи, яка передбачає значне розширення вибору етичних критеріїв існування. Метою дослідження є формування цілісного підходу оцінки розвитку індустріального туризму. Для отримання результатів дослідження використано методи: історичний, аналітичний, абстрактно-логічний, статистичний та інші. Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій свідчить, що питання розвитку індустріального туризму перебувають у полі зору багатьох науковців. Нині промислові регіони перетворюються в об'єкти з позитивним туристичним брандом. Це потребує розробки нової соціокультурної моделі сприйняття промислових об'єктів в процесі реалізації нетрадиційного туристичного продукту. Важливим є позиціонування туристичного продукту як мистецтва домінування в ринковому сегменті індустріального регіону з розмаїттям промислових об'єктів, які мають туристичну привабливість. Досягнення цієї мети потребує узгодження нормативно-правової бази, запозичення світового досвіду, обґрунтування інноваційних підходів у дослідженнях індустріального туризму.

Ключові слова: індустріальний туризм, об'єкти промислового туризму, різнопрофільні діючі підприємства, шахти, копальні, кар'єри, стандарти екологічності, антропогенне навантаження, екологічно-безпечний туризм, технологізації промислового виробництва, об'єкти промислових дестинацій, гірничо-промислові ландшафти, технологенні ландшафти, технологічні артефакти, промислові ландшафти.

The relevance of the research topic is due to the fact that today, along with traditional types of tourism, there are alternative types, among which a significant role is played by industrial

tourism, the essence of which is to organize regular tourist tours to industrial enterprises to meet cognitive, professional, business interests. industrial city, with a large number of anthropogenic objects, industrial landscape zones is characterized by multi-vector interaction of man and nature, which provides a significant expansion of the choice of ethical criteria of existence. To obtain the results of the study used methods: historical, analytical, abstract-logical, statistical and others. Analysis of recent research and publications shows that the development of industrial tourism is in the field of view of many scientists. Today, industrial regions are becoming objects with a positive tourist brand. This requires the development of a new socio-cultural model of perception of industrial facilities in the process of implementing a non-traditional tourist product. It is important to position the tourism product as the art of dominance in the market segment of the industrial region with a variety of industrial facilities that have a tourist attraction. Achieving this goal requires harmonization of the legal framework, borrowing world experience, substantiation of innovative approaches in the study of industrial tourism.

Key words: *industrial tourism, objects of industrial tourism, various operating enterprises, mines, quarries, ecological standards, anthropogenic load, ecologically safe tourism, technologies of industrial production, objects of industrial destinations, mining and industrial landscapes, man-made landscapes, technological artifacts, industrial landscapes.*

A közelmúltban a turisztikai ipar új típusú utazási szolgáltatásokat kezdett kínálni. A hagyományos turisztikai típusok mellett vannak olyan alternatív típusok, amelyek kielégíthetik az utazási szolgáltatások legigényesebb fogyasztói igényeit.

Az alternatív turisztikai típusok között kiemelkedő helyet foglal el az ipari (ipari) turizmus, amelynek lényege, hogy rendszeresen szerveznek turisztikai túrákat az ipari vállalkozásokhoz annak érdekében, hogy megfeleljenek a turisták kognitív, szakmai, üzleti érdekeinek.

A fenntartható turizmus védett területeken című európai chartájában. Az EU országaiban meghatározták az idegenforgalom fejlesztésére vonatkozó követelményeket, többek között: tudatosság (a nyilvánosság, a fogyasztók) a "védett területek" mint az emberiség öröksége működésének elveiről, amelyet meg kell őrizni a jövő generációi számára; a környezetvédelmi előírások betartása, amelyek figyelembe veszik a környezet érdekeit, biztonságát és igényeit; a helyi területek természeti és kulturális örökségének védelme és fejlesztése, az egyedi turisztikai és rekreációs örökség földi pusztulásának megakadályozása az antropogén terhelés veszélyei miatt.

Valamennyi uniós ország különös figyelmet fordít a környezetbarát turizmus fejlesztésének támogatására; a helyben rendelkezésre álló természeti erőforrások védelme; A turizmusból fakadó antropogén nyomás csökkentése, amely ronthatja a táj, a víz és a levegő minőségét, növelheti az energia és a víz felhasználását, környezeti szennyezés kockázatát idézi elő.

A modern ipari város ipari termelésének iparosításának eredményeinek tanulmányozása kreatív javaslatokat igényel Ukrajna turisztikai szolgáltatásainak piacán, hogy megismertesse a turistákat az ipari desztinációk egyedi tárgyaival.

A nem hagyományos turisztikai termék hatékony pozicionálása hatékony módja az ilyen területekről alkotott kép javításának, mert ellensúlyozza a velük szembeni előítéleteket, új benyomásokat és élményeket kínál, kielégíti a fogyasztók kognitív igényeit. Az ipari régiókat, amelyeket hagyományosan szellemi és társadalmi-kulturális fejlődésre alkalmatlannak tartottak, most pozitív turisztikai márkájú tárgyakká alakítják, amelyek a benyomások és érzések egyensúlyával képesek kialakítani a turisták benyomását. Ehhez a turisztikai termék radikális megváltoztatására és az ipari létesítmények új szociokulturális modelljének felépítésére van szükség a nem hagyományos turisztikai termék bevezetése során. Fontos, hogy az idegenforgalmi terméket a domináns művészetként pozicionálják az ipari régió piaci szegmensében, számos ipari létesítménnyel, amelyek turisztikai vonzerővel bírnak. Az ukrajnai turisztikai szolgáltatások meghatározott ágazatának hatékony állami szabályozásra van szüksége az ipar számára, biztosítva annak társadalmi orientációját és társadalmi hatékonyságát, valamint az összetevők pozicionálásának hatékony rendszerét.

Az ipari turizmus az idegenforgalom egyik alternatív típusa, amelyet a turisták tevékenységük intenzívebbé válása révén sokféle benyomás jellemez.

Ez egy speciális turisztikai típus, amely a pszichológiai, esztétikai vagy kutatási öröm megszerzése érdekében ötvözi a múlt technológiai és az innovatív modern mérnöki struktúrák által létrehozott tárgyak látogatását; csoportos vagy egyéni túrák vagy kirándulások szervezése ipari létesítményekbe, figyelembe véve az utazás célját (kognitív, tudományos, szakmai, üzleti, kulturális és egyéb igények kielégítése).

Már a XXI. Század elején. az ipari turisztikai szolgáltatások piacán nagy teljesítményű és sokszínű működési vállalkozásokat mutattak be, egyedülálló, európai jelentőségű bányatájakat, az ipari örökség történelmi és kulturális helyszíneit. Az ipari turisztikai szolgáltatások piacának fejlődése fokozatosan pozitív lendületet vett. Az ipari turizmus tárgyai az UNESCO szerint vannak besorolva, amely magában foglalja: összetett ipari fejlődésű tárgyakat (ipari városok, ipari tájak); bányászat és kőfejtés, üzemek és gyárak kísérő infrastruktúrával stb.

Egy modern, nagy számú antropogén objektummal rendelkező ipari város számára az ipari tájvezeteket az ember és a természet többvektoros kölcsönhatása jellemzi, ami jelentősen kibővíti a lét etikai kritériumainak megválasztását. A valóság érzelmi-értékbeli és tevékenység-gyakorlati attitűdjéről beszélünk, amely a táj antropogén átalakulása, és sok cselekedetünk átalakítását igényli az etikai kritériumok megválasztásával kapcsolatban. A meglévő ipari vállalkozások rendszeres túráinak megszervezése elősegíti az ipari vállalkozások antropogén tevékenységeinek és azok környezetre gyakorolt hatásának felfogásának új modelljét, amely lehetővé teszi a megőzésükhöz és szaporodásukhoz szükséges szociokulturális tevékenységek elvégzését.

Az ilyen társadalmi gyakorlat lehetővé teszi a saját lét értékének megértését a társadalmi és természeti valóságban, a város területi területeinek felhasználási és változtatási lehetőségeinek felismerését, a kapcsolat ipari térséghez való viszonyának életre alkalmatlanná tételét. Az ipari turizmus ugyan nem foglal el domináns pozíciót a turisztikai világpiacon, de külföldön már egyértelműen elfoglalta a rést. Például számos országban kirándulásokat folytatnak bányavállalkozásokhoz, különösen bányákhoz, kőfejtőkhöz, kőbányákhoz.

A bányaturizmus elterjedt Lengyelországban (Wieliczka és Bochnia bányák), Svédországban (Kirina vasércbányák), Észtországban (Kohtla-Nimme palabányák), Norvégiában (Roros rézbánya), Csehországban (Kutna Hora ezüstabánya), Szlovákiában arany Banská Stiavnica), Oroszország (Khibinyben, Szolikamszk, Vorkuta), Chile (rézbánya Chukikamata), Dél-Afrika (Kimberley gyémántbányák), Ausztrália (aranybányák a Tennant Creekből), Finnország.

Az ősi Wieliczka sóbánya (Lengyelország) az egyetlen bányászati hely a világon, amely a középkor óta működik. Eredeti működése (folyosók, gyártókamrák, tavak, kutak), amelyek teljes hossza 300 km, 9 szinten található, eléri a 327 m mélységet, és szemlélteti a bányászati berendezések fejlesztésének minden szakaszát a különböző történelmi korszakokban. Kína ma a legaktívabban fejleszti az ipari turizmust, különösen Sanghaj városában - a modern ipar «bölcsőjében» ebben az országban.

Itt üzleti utazókat (ipari vállalkozókat), hallgatókat, nyugdíjasokat – a város volt alkalmazottai és még sok más – céloz meg. És mivel, mint az ország minden területén, a kormány is a lehető legaktívabban vette az ilyen típusú turizmus fejlesztését, kétségtelen, hogy az ipari turizmus hamarosan Sanghaj új «névjegykártyájává» válik. Különös figyelmet kell fordítani az ökológiai útvonalak fejlesztésére, a természeti világ bevonására az egyén értékorientációiban, ami hozzájárul a kommunikáció és a természethez való hozzáállás etikai normáinak a közéletbe történő bevezetéséhez. Az ipari vonzerők működésének sajátosságairól beszélünk az ipari városokon belül, amelyek ma képesek kielégíteni a lakosság kognitív és rekreációs igényeit. Világszerte tapasztalható az ország ipari örökségének megismerése, különösen Németországban. Ez a híres «ipari örökség útvonal», amelyet 1999-ben vezettek be Ruhr térségében, és amelynek során a turisták 19 települést látogathatnak meg, bemutatva a szén- és acélgyártás regionális történetét.

Ukrajna nagy potenciállal rendelkezik mind az antropogén tájak szempontjából (területük 92-94% -át elfoglalják), mind az ember által készített tájak, technológiai tárgyak, ipari tájak nagy

számban, amelyek hatékonyan felhasználhatók az ipari turizmus tárgyaként. Az ország gazdag természeti tájakban, történelmi és kulturális örökséget hordozó helyekben, régi építészeti együttesekkel gazdagított városokban. Emiatt Ukrajnában a vidéki, ökológiai, történelmi és építészeti turisztikai típusok jól fejlettek. Az országnak számos ipari városa van, amelyeken keresztül az ipari turizmus az emberi szabadidő meglehetősen új formájaként fejlődik. A Kryvyi Rih régiót tekintik Ukrajnában a legnagyobb számú vállalkozással és antropogén tájával. Az ipari turizmusnak a legjelentősebb előnyei vannak Ukrajna ipari régiói számára. Ne feledje, hogy az antropogén tájak Ukrajna területének 92-94% -át foglalják el, nagy számban vannak mérnöki és ember által készített tárgyak, amelyek ipari örökség tárgyaként használhatók fel.

Ezért az ipari régió fejlődésének egyik legfontosabb prioritásának az ipari és turisztikai termékek népszerűsítésének kell lennie a hazai és a világpiacon. Amint azt a gyakorlat mutatja, a nagy ipari központok turisztikai tevékenysége túlságosan formalizált, ezért a releváns szolgáltatások előállítására összpontosított, mint tömegkultúra árucikkére. A turisták minőségi szolgáltatások iránti növekvő igénye mellett figyelembe kell venni a környezeti összetevőket, és az ipari turizmus mint szociokulturális gyakorlat instrumentális értékeit kell megvalósítani. Az ipari turizmus jelentősen javíthatja a modern ipari régió és város képét. Az ipari régió pozitív képe sikeresebben kialakul az alábbi feltételek mellett: kirándulások és egyéb turisztikai szolgáltatások elérhetősége; a kognitív szükségletek kielégítése; kulturális és oktatási események; megismerkedés az ipari termelés technológiai átalakításának rendkívüli, elképesztő eredményeivel a térinformatikai tájképi összetételben.

Az ipari turizmus képes kielégíteni bizonyos társadalmi csoportok kirándulási igényét, befolyásolni a természeti erőforrások ésszerű és körültekintő hozzáállását és felhasználását. Különösen érdekes Kryvyi Rih tapasztalata a fák és növények telepítésénél használt hulladéklerakókra a városlakók részéről a diákkorúak bevonásával. A megszerzett társadalmi és ökológiai tapasztalatok felhasználhatók az ökológiai tantárgyak kirándulásainak megszervezése és lebonyolítása során. Az ökoturizmus eszközértékeinek kidolgozása és megvalósítása lehetővé teszi a modern fiatalok számára, hogy meghatározzák a minőségi turisztikai szolgáltatások körét, amelyek megteremtik a legjobb feltételeket az ökológiai kultúra, mint a személyiség minőségének kialakulására.

A fő feladat az ipari létesítmények felfogásának új modelljének kialakítása kell, hogy legyen, amely megköveteli a hatékony pozicionálás rendszerének kidolgozását és megvalósítását. A rendszer fontos alkotóeleme az általunk azonosított eszközök a nem hagyományos turisztikai termék szubjektív pozicionálásának megvalósításához, amely egyedülálló, ember alkotta képződményeivel ipari örökség.

Megfontoltuk a rendszer megvalósításának fő elemeit: pozitív turisztikai információk előkészítése és terjesztése, a célközönség diszkriminatív akadályainak ismerete stb. Meghatározták a szubjektív pozicionálás elemeit: az ipari létesítmények megítélésének sajátosságainak, látogatásaik motivációjának, az ipari turizmus iránti keresletnek a tanulmányozása stb. Ezek az elemek a turisztikai szolgáltatásokat igénybe vevők élettapasztalatának célzott felhasználására irányulnak, lehetővé teszik számukra a pszichofizikai kikapcsolódást, ami végül pozitív turisztikai képet eredményez az ipari régióról. Az ipari vállalkozások vagy a termelési folyamatok teszik lehetővé az egyedi ajánlat kialakítását a turisztikai szolgáltatások fogyasztói számára, mert képesek új benyomásokat, ismereteket adni stb.

A termelési folyamat egyes szakaszainak turisztikai asszimilációja, az ipari létesítményekhez való hozzáférés lehetősége megmutatja a vállalkozások nyitottságát a turisztikai szolgáltatások fogyasztóival folytatott párbeszédre és kommunikációra, és megerősíti a turisztikai objektumról alkotott pozitív véleményt.

Ha nincs információja, akkor a minimális információt felhasználhatja, ami remek lehetőség az információk (márkák, termékek stb.) megszerzésére. Az antropogén módon megváltozott területek keretein belül elsajátítják az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok készségeit, kialakul egy erőforrás-megtakarító viselkedési sztereotípiája az egyén szintjén.

Referenciák

1. Adamovich, Z. 2017. A posztindusztriális társadalom elmélete mint a tudásgazdaság módszertani alapja. *Földrajz és turizmus* 4: 275 - 280.
2. Bartoshuk, O. 2011. A turisztikai ipar fejlődésének modelljei (külföldi tapasztalatok). *Állam és régiók. Sorozat: Közgazdaságtan és vállalkozói szellem* 2: 62 - 68.
3. White, S. 2016. Az idegenforgalmi szolgáltatások fejlesztésének stratégiai prioritásai Ukrajnában és versenyképességük növelésének kilátásai a világpiacon. *Ukrajna fejlesztési stratégiája* 1: 17 - 23.
4. Bozhko, L. 2014. Az ipari turizmus szerepe a mobilitás fokozásában és a technológiák humanizálásában Ukrajnában. *NTU "KhPI" Értesítő. Sorozat: A tudomány és a technika története* 30 (1073): 28.
5. Danilchuk, V. 2009. A turisztikai tevékenységek koncepciójának és mechanizmusának kialakulásának előfeltételei a megmosott területen. *Ipari közgazdaságtan* 1: 208 - 2010.
6. Shramko, Ya., Kazakov, V. 2013. *Ipari turizmus: realitások és kilátások: Az Első Nemzetközi Tudományos és Gyakorlati Fórum közleményei*. Krivij Rih: Szerk. R. Kozlov.
7. Kazakov, V. 2006. Technogén turizmus a természetgazdálkodás rendszerében. *Ökológia és racionális természetgazdálkodás: tudományos munkák gyűjteménye*. Sumy: Sumy Pedagógiai Egyetem.
8. Kulesh, V. 2010. Az ipari turizmus fejlődésének kilátásai a világon és Ukrajnában. *A DITB Értesítője* 14: 90 - 95.
9. Lobanova, A. 2017. Az öko-ipari turizmus mint társadalmi-aktivitási gyakorlat: a koncepció feltárása. *Társadalmi technológiák: az elmélet és a gyakorlat aktuális kérdései* 76: 94 - 105.
10. A Turisztikai Világszervezet hivatalos oldala. UNWTO 2<http://www2.unwto.org/ru>.
11. Patsyuk, V. 2008. Az ipari turizmus és fejlődésének kilátásai Ukrajnában. *A Vinnytsia Állami Pedagógiai Egyetem tudományos jegyzetei elnevezve M. Kotsyubynsky* 15: 82 - 85.
12. Sviridova, N. 2010. Az ipari turizmus szerepe és jelentősége a régió társadalmi-gazdasági fejlődésében. *Ukrán magazin – XXI* 9 – 10: 30 - 32.
13. Sorochan, V. 2015. Az ipari turizmus lényegének meghatározása. *A Nemzetközi Bölcsészettudományi Egyetem Tudományos Közlönye* 10. <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/10.pdf>.

УДК 539.4(045)**ДО РОЗРАХУНКУ НАПРУЖЕНЬ ВІД ВОДНЮ В МЕТАЛЕВИХ
КОНСТРУКЦІЯХ**

Стащук М.Г., Івасик Г.В., Лазар В.Ф., Стащук Н.М.

TO CALCULATION OF HYDROGEN STRESSES IN METAL STRUCTURES

Stashchuk Mykola, Ivasyk Halyna, Lazar Vasily, Stashchuk Nazar

Проблема оцінки основних інженерних параметрів (міцності, надійності і т. п.) металевих конструкцій, які зазнають корозійного впливу при одночасній дії механічних силових факторів, на даний момент є актуальною проблемою промислової експлуатації. Мало вивченими ще залишаються питання взаємовпливу водню та напружень в металоконструкціях. З наводненням металевого тіла змінюються лінійні розміри його елементів та об'єм. Водночас зміна об'єму тіла, за певних умов, викликає внутрішні напруження. Приймаємо, що взаємодія між атомами водню незначна. Потрібно встановити напружено-деформований стан металевого тіла, обумовлений концентрацією водню у ньому.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>